

Directie Dienstverlening
Afdeling Expertise
Team Onderzoek en Expertise Land en Taal (TOELT)

Oekraïne || Rapport

De positie van homoseksuelen

Maart 2016

Inhoud

Inleiding	1
1. Juridisch kader	3
2. Bejegening en maatschappelijk klimaat	4
3. Politiek klimaat.....	6
4. Hate crimes	7
5. Demonstraties	9
6. Homoleven en belangenorganisaties	10
7. HIV en AIDS.....	11
8. Lijst van gebruikte bronnen	13

Inleiding

Achtergrond

Het signaal vanuit de beslispraktijk dat een deel van de asielaanvragers uit Oekraïne zich beroept op problemen vanwege het gestelde behoren tot de groep van LGBT's heeft de aanleiding gevormd voor dit rapport. Met LGBT's worden in dit rapport bedoeld: lesbiennes, homoseksuele mannen, biseksuele mannen en vrouwen en transgenders/transseksuelen. Het rapport heeft de naam 'de positie van homoseksuelen' meegekregen omdat op deze groep in het rapport de meeste nadruk is gelegd.

Indeling van dit rapport

Dit rapport gaat in op de situatie van LGBT's in dat deel van Oekraïne dat op dit moment¹ in handen is van de regering in Kiev. Het rapport gaat dus niet in op de situatie voor LGBT's op de Krim of in het door opstandelingen bezette deel van de provincies Donetsk en Lugansk.

Het rapport wordt afgesloten met een overzicht van de gebruikte bronnen (hoofdstuk 2).

Doel

TOELT heeft dit rapport opgesteld met het doel inzage te geven in de situatie van LGBT's in dat deel van Oekraïne dat op dit moment in handen is van de regering in Kiev.

Terminologie

Met de term "homoseksuelen" worden in dit rapport zowel mannen als vrouwen bedoeld, tenzij dit in de tekst nadrukkelijk anders is vermeld.

Verder is in het gebruik van termen zoveel als mogelijk is, de terminologie van de bron overgenomen. Als de geciteerde bron spreekt over LGBT wordt dus LGBT gebruikt, als de bron LGBTI (Q)² noemt wordt LGBTI (Q) gebruikt, als de bron spreekt van MSM³ dan wordt MSM gebruikt enzovoort. Als in de bron gesproken wordt over de Engelse term "gay" dan wordt in dit rapport de Nederlandse term homoseksueel gebruikt.

Het is verder van belang dat de lezer zich realiseert dat verschillende begrippen niet in iedere cultuur dezelfde betekenis hebben. Het is echter praktisch onmogelijk om dat iedere keer exact te omschrijven, ook omdat het zelfs per streek, subcultuur of zelfs per individu kan verschillen wat onder een bepaald begrip precies verstaan wordt. Volstaan wordt hier daarom met de opmerking dat een bepaald Nederlands begrip (zoals bijvoorbeeld homoseksueel) in een andere context mogelijk een (deels) andere betekenis kan hebben. Zo kan de term homoseksueel in een bepaald land automatisch geassocieerd worden met de passieve rol tijdens seks of met vrouwelijke gedragingen terwijl dat elders niet automatisch het geval hoeft te zijn.

Disclaimer

¹ maart 2016

² Lesbian, Bisexual, Transexual, Intersexual and Queer or Questioning.

³ Men who have Sex with Men.

Dit rapport is niet openbaar, maar bestemd voor intern gebruik. Het is nadrukkelijk niet de bedoeling om de in dit rapport opgenomen informatie integraal aan derden beschikbaar te stellen. De in dit rapport opgenomen informatie kan echter wel gebruikt worden in een voornemen, beschikking of ander openbaar (proces) stuk. In dat geval dient echter verwezen te worden naar de in dit rapport genoemde achterliggende, oorspronkelijke bronnen. Het is niet de bedoeling naar dit rapport of naar TOELT te verwijzen als uitgevende instantie. Verwijs alleen naar de hier opgevoerde bronnen.

Dit rapport is geschreven aan de hand van de Gemeenschappelijke EU-richtlijnen voor het verwerken van feitelijke landeninformatie (Common EU-guidelines for processing factual COI, april 2008). Het is samengesteld op basis van zorgvuldig geselecteerde, openbaar toegankelijke bronnen. Elke bron is vermeld middels een referentie. Alle hier gepresenteerde informatie (met uitzondering van voor de hand liggende feiten) is gecrosschecked met andere bronnen tenzij dit anders is vermeld in de tekst.

Alle geleverde informatie is met uiterste zorg onderzocht, geëvalueerd en verwerkt binnen een beperkte tijdsspanne.

Dit document pretendeert niet volledig te zijn en ook niet uitsluitend te geven voor wat betreft de waarde van een aanvraag voor een vluchtelingenstatus of asiel. De gepresenteerde informatie is niet per se een weerspiegeling van de mening van TOELT.

Indien bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet in dit rapport worden genoemd, betekent dit niet dat de gebeurtenis niet heeft plaatsgevonden of dat de persoon of organisatie niet bestaat, alleen dat deze niet zijn teruggevonden in openbare bronnen. In deze gevallen wordt aangeraden contact op te nemen met TOELT.

Ook bij twijfel over bronnen, brongebruik of inhoud, of indien u nadere achtergrondinformatie wenst, kunt u altijd contact opnemen met TOELT. Zie het Intranet voor actuele informatie over de landenspecialisten. Via de interne mail is TOELT ook centraal bereikbaar op naam van [intern mailadres](#) '.

1. Juridisch kader

Strafrecht

Consensuele homoseksuele handelingen zijn niet strafbaar. De *age of consent* is voor homo- en heteroseksuele handelingen gelijk, namelijk 16 jaar.⁴ In het wetboek van Strafrecht is geen bepaling te vinden die een homoseksuele gerichtheid strafbaar stelt.⁵

Wijzigen van het geregistreerde geslacht

Het is in Oekraïne mogelijk om het geregistreerde geslacht te laten wijzigen.⁶

Hate crimes

Homofobie als motief voor misdrijven vormt *geen* verzwarende omstandigheid.⁷

In het deel van Oekraïne dat op dit moment in handen is van de regering in Kiev functioneert het openbare leven normaal, dat wil zeggen, zoals dat functioneerde voor aanvang van het conflict. Dit geldt ook voor het functioneren van overheidsorganisaties, waaronder de politie.⁸

Slachtoffers van misdrijven kunnen daarvan aangifte doen bij de politie.⁹ Wie ontevreden is over het optreden van de politie kan daarover een klacht indienen. Ook is er een klachtenprocedure voor wie niet tevreden is over het optreden van het Openbaar Ministerie.¹⁰ Ten slotte is er een Ombudsman genaamd *Commissioner for Human Rights*. Ook bij deze instelling kan een klacht worden ingediend als men niet tevreden is over het optreden van een overheidsinstelling.¹¹

⁴ Brian Bedford (red., et al.), *Spartacus international gay guide 2014/2015*, 2014

⁵ Верховна Рада України / Verkhovna Rada Ukraïni, *КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ / wetboek van Strafrecht van Oekraïne*

⁶ ILGA-Europe, *Rainbow Europe Ukraine* (<http://rainbow-europe.org/#8665/0/0>)

⁷ Ibidem

⁸ World Affairs, Alexander J. Motyl, *Russia Expected to Escalate War in Ukraine Soon*, 2 april 2015, (<http://www.worldaffairsjournal.org/blog/alexander-j-motyl/russia-expected-escalate-war-ukraine-soon>),

⁹ Черный список / Chernyy spisok (zwarte lijst), *Воздействие на бездействие милиции / Vozdeystviye na bezdeystviye militsii* (invloed op inactiviteit van de politie), 13 mei 2015 (<http://posovesti.com.ua/News.aspx?newsID=1163>)

¹⁰ МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ / MINISTERSTVO VNUTRENNIKH DEL UKRAINY (Ministerie van Binnenlandse Zaken), *ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЙ, ДЕЙСТВИЙ ИЛИ БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ ИЛИ ПРОКУРОРА ВО ВРЕМЯ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ / ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЙ, ДЕЙСТВИЙ ИЛИ БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ ИЛИ ПРОКУРОРА ВО ВРЕМЯ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ* (beroep tegen doen of nalaten van een aanklager), 13 augustus 2014 (http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/pz/ru/publish/printable_article/96023;jsessionid=05F877EC487840FF87EFF093D6FA8B5F)

¹¹ Commissioner for Human Rights, *How to apply to the Commissioner for Human Rights?*, 8 december 2011 (http://www1.ombudsman.gov.ua/en/index.php?option=com_content&view=article&id=1103)

2. Bejegening en maatschappelijk klimaat

Arrestatie, vervolging en detentie

Zoals hiervoor vermeld biedt het Wetboek van strafrecht geen aanknopingspunten om vervolging in te stellen vanwege consensuele homoseksuele handelingen of een homoseksuele gerichtheid. Er zijn dan ook geen gevallen bekend van veroordeling of vervolging waarbij consensuele homoseksuele handelingen of een homoseksuele gerichtheid als grondslag hiervoor zijn aangevoerd.

Maatschappelijk klimaat

Homoseksualiteit geldt in de Oekraïense samenleving veelal als taboeonderwerp. Weinig LGBT's komen openlijk uit voor hun seksuele oriëntatie.¹² Er zijn op dit moment geen openlijk homoseksuele politici en weinig of geen andere openlijk homoseksuele prominenten.¹³

In Oekraïne kennen zowel de Russisch orthodoxe kerk als de Oekraïens orthodoxe kerk aanhangers. In totaal zegt zo'n veertig procent van Oekraïners dat ze zich beschouwen als lid van een van deze twee kerken.¹⁴ Beide kerken staan traditioneel negatief tegenover homoseksualiteit.

Meer gedetailleerde gegevens leveren de volgende opiniepeilingen:

Een opiniepeiling onder bezoekers van een homodatingsite uit augustus 2013 laat het volgende beeld zien:

'Only about a quarter do not hide their homosexuality, one third are open to the most proximate heterosexual environment, slightly more than one third admit their homosexuality only within the LGBT community, and the remaining 12% are reluctant to admit their homosexuality, even among friends.' Hierbij moet bedacht worden dat de groep van respondenten voor het overgrote deel afkomstig was uit Kiev.¹⁵

Volgens een opiniepeiling uit december 2014 – onder 1000 personen in de leeftijd tussen 15 en 59 jaar – antwoordde 34,4% van de respondenten 'ja' op de vraag of er een wet moet komen die discriminatie op grond van seksuele oriëntatie verbiedt. 36,6 % van de respondenten antwoordde 'nee' en 29% kon geen mening formuleren.¹⁶

¹² Al Jazeera, *Ukraine's gays fear coming out of the closet*, 31 mei 2013 (<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/05/2013531133953629232.html>)

¹³ Foreignpolicy.com, *Dashed Hopes in Gay Ukraine*, 19 januari 2015 (<http://foreignpolicy.com/2015/01/19/dashed-hopes-in-gay-ukraine-maidan-russia/>) en www.vice.com, *The Perils of Staging a Gay Pride March in Ukraine*, 28 mei 2013 (<http://www.vice.com/read/the-tricky-business-of-organising-a-gay-pride-march-in-ukraine>)

¹⁴ Kiev Post, *Ukrainians shun Moscow Patriarchate as Russia's war intensifies in Donbas*, 23 januari 2015 (<http://www.kyivpost.com/content/ukraine/ukrainians-shun-moscow-patriarchate-as-russias-war-intensifies-in-donbas-378168.html>)

¹⁵ Nash Mir, *Hate crimes against LGBT persons in Ukraine over 2012–2013*, 2013 (www.gay.org.ua/publications/hate_crime_2013-e.pdf)

¹⁶ lgbt.org.ua, *One third of polled Ukrainians support ban on sexual discrimination*, 20 januari 2015 (https://lgbt.org.ua/en/news/show_2374/)

plaatje copyright

Volgens een andere opiniepeiling uit het laatste kwartaal van 2014 onder 1200 personen in de leeftijd van 16 tot 35 procent, koos 21 procent van de respondenten op de vraag *'Which population groups would you not like in your close circle – for example among friends or colleagues?'* als antwoord de optie *'lesbian and gay people'*.¹⁷

Ten slotte is er een opiniepeiling uit maart 2013. Hierin gaf 79,4 procent van de respondenten aan dat zij tegen seks tussen twee personen van hetzelfde geslacht zijn.¹⁸

Beeld in de pers

De LGBT-organisatie *Nash Mir* verwijst naar een analyse van de media-aandacht voor de *Kiev-pride* in 2014 waarin een meerderheid van de mediapublicaties over dit onderwerp wordt beoordeeld als 'neutraal' of 'positief' ten opzichte van LGBT's.¹⁹

¹⁷ British Council, *Hopes, fears and dreams; The views of Ukraine's next generation*, juni 2015

(<http://www.britishcouncil.org/organisation/publications/hopes-fears-and-dreams>)

¹⁸ GfK Ukraine, *Українці не підтримують узаконення одностатевих шлюбів / Ukraïntsí ne pídtrimuyut' uza-*

konennya odnostatevikh shlyubív (Oekrainers niet voor gelijkgeslachtelijk huwelijk), 17 mei 2013 (via archive.org:

https://web.archive.org/web/20130831074211/http://www.gfk.ua/public_relations/press/press_articles/010992/index.ua.html).

¹⁹ Nash Mir, *From despair to hope; lgbt situation in Ukraine 2014*, blz. 11,

<http://www.munichkievqueer.org/wrdps/wp-content/uploads/2015/03/LGBT-situation-in-Ukraine-in-2014-Report.pdf>

3. Politiek klimaat

Algemeen

De politieke ontwikkelingen die gewoonlijk worden aangeduid met de naam 'Euromaidan', de oorlogssituatie in de oostelijke oblasten Donetsk en Lugansk en de annexatie door Rusland van de Krim hebben enige weerslag op hoe er vanuit de politiek naar LGBT's wordt gekeken. In Rusland benadrukt het Putin-regime het belang van de bescherming van traditionele Russische waarden, hetgeen daar bijdraagt aan een bijzonder slecht maatschappelijk klimaat voor LGBT's. Het conflict met Rusland zorgt ervoor dat 'westerse' of 'anti-Russische' waarden in Oekraïne nu beter in de politieke markt liggen. Tegelijkertijd combineert een deel van de bevolking een afkeer van Rusland met conservatieve opvattingen.²⁰ Dit geldt zeker voor de aanhangers van rechts-nationalistische groepen zoals *Svoboda* (vrijheid) en *Pravy Sektor* ('rechtse sector'). *Svoboda* behaalde bij de parlementsverkiezingen van oktober 2014 4,71 % van de stemmen, *Pravy Sektor* 1,8 %.²¹

Voorstel tot anti-LGBT-propagandawet

In oktober 2012 passeerde in het Oekraïense parlement een wetsvoorstel de eerste lezing dat gelijknissen vertoont met de 'Anti-LGBT-Propagandawet' zoals die nu in Rusland bestaat; de voorgestelde wet verbood positieve uitspraken over homoseksualiteit in het openbaar gericht op minderjarigen.²² Vervolgens werd lange tijd niets meer rond het wetsvoorstel vernomen. Uiteindelijk werd het wetsvoorstel op 6 februari 2014 van de lijst van in het Parlement te bespreken voorstellen geschrapt.²³ De achterliggende reden hiervoor is waarschijnlijk dat het voorstel niet past in de anti-Russische houding die de meeste politieke partijen in Oekraïne willen uitstralen.²⁴

²⁰ Foreignpolicy.com, *Dashed Hopes in Gay Ukraine*, 19 januari 2015

(<http://foreignpolicy.com/2015/01/19/dashed-hopes-in-gay-ukraine-maidan-russia/>)

²¹ Nash mir, *Hate crimes against LGBT persons in Ukraine over 2012-2013*, 2013

(www.gay.org.ua/publications/hate_crime_2013-e.pdf)

²² The Advocate, *Ukraine Parliament OK's Bill Criminalizing Gay 'Propaganda'*, 2 oktober 2012

(<http://www.advocate.com/news/world-news/2012/10/02/ukraine-parliament-oks-bill-criminalizing-gay-propaganda>)

²³ Верховна Рада України / Verkhovna Rada Ukraïni (Oekraïns Parlement), *Проект Закону про заборону спрямованої на дітей пропаганди одностатевих сексуальних стосунків / Projekt Zakonu pro zaboronu spryamovanoï na ditey propagandi odnostatevikh seksual'nikh stosunkiv* (wetsvoorstel over het verbod op propaganda voor homoseksualiteit gericht op minderjarigen) (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45242)

²⁴ Deze link wordt bijvoorbeeld gelegd in: from-ua.com, *Дело о запрете «пропаганды гомосексуализма» / Delo o zaprete «propagandy gomoseksualizma»*, 21 januari 2015

4. Hate crimes

LGBT's die slachtoffer worden van een misdrijf waarbij hun seksuele oriëntatie een rol speelt, doen hiervan in de meeste gevallen geen aangifte. De resultaten van een onderzoek uit augustus 2013 onder de bezoekers van een homo-datingsite illustreren dit. Het onderzoek werd uitgevoerd door LGBT-organisatie *Nash Mir*. Van de 499 respondenten die voldoende gegevens hadden achtergelaten om te analyseren, gaven 322 respondenten aan dat zij in 2011 of 2012 slachtoffer zijn geworden van een *hate crime*. De genoemde delicten lopen uiteen van zaken als belediging tot moordpogingen. In totaal noemden de respondenten gemiddeld vier incidenten per jaar. In 56 van de 322 gevallen was sprake van lichamelijk geweld. De 300 personen die hebben geantwoord op de vraag of zij geprobeerd hebben bescherming in te roepen, gaven de volgende antwoorden:

<i>Yes. I appealed to the police or other authorities. I managed to protect my rights (at least partially).</i>	16 keer (5 %)
<i>Yes. I appealed to the police or other authorities. However, my rights were not protected.</i>	30 keer (10 %)
<i>No. I did not apply to the police or other authorities for protection of my rights.</i>	254 keer (85 %)

De respondenten uit dit onderzoek waren voor het overgrote deel afkomstig uit Kiev.

Hierbij moet worden aangetekend dat in Oekraïne LGBT's niet uniek zijn in hun gebrek aan vertrouwen in de politie. De politie heeft in Oekraïne in het algemeen een (zeer) slechte reputatie. Volgens internationaal vergelijkend onderzoek scoorden de respondenten uit Oekraïne van alle onderzochte landen het laagst op verschillende vragen die het vertrouwen in de politie peilden.²⁵

Van de 33 *hate crimes* die de politie over 2014 heeft geregistreerd had er geen betrekking op *hate crimes* gericht tegen LGBT's. Van eerdere jaren ontbreken concrete gegevens.²⁶ Dat hoeft echter niet te betekenen dat LGBT's geen aangifte hebben gedaan van *hate crimes*. Aangezien homofobie in de wetgeving niet is opgenomen als verzwarende omstandigheid is immers de vraag of *hate crimes* gericht tegen LGBT's als zodanig geregistreerd worden.

In een rapport over 2014 beschrijft *Nash Mir* tien incidenten die zij als *hate crime* kwalificeren.²⁷ Één incident speelde in Donetsk. Van de overige negen incidenten kan in zes gevallen gezegd worden dat de politie meer of minder adequaat reageerde.

In een rapport over 2014 meldt LGBT-organisatie Fulcrum dat in 2014 zich 32 slachtoffers van *hate-crimes* bij hen gemeld hadden. Zij kregen juridische en psychologische hulp. Acht van de slachtoffers

²⁵ De in het onderzoek betrokken landen zijn: Verenigd Koninkrijk, Ierland, Duitsland, Zwitserland, België, Nederland, Frankrijk, Denemarken, Finland, Noorwegen, Zweden, Spanje, Griekenland, Portugal, Cyprus, Estland, Tsjechië, Slowakije, Bulgarije, Kroatië, Hongarije, Polen, Rusland, Slovenië, Oekraïne en Israël. Sophie Body-Gendrot e.a. *The Routledge Handbook of European Criminology*, 2013, blz. 250 en verder

²⁶ OSCE, *Hate crime reporting*, <http://hatecrime.osce.org/ukraine>

²⁷ Nash Mir, *From despair to hope; lgbt situation in Ukraine in 2014*, 2015

(<http://www.munichkievqueer.org/wrdps/wp-content/uploads/2015/03/LGBT-situation-in-Ukraine-in-2014-Report.pdf>)

kozen ervoor om aangifte te doen bij de politie of andere autoriteiten. Het rapport vermeldt niet wat hiervan het resultaat was.²⁸

Over het jaar 2012 documenteerde *Nash Mir* 49 gevallen waarin de politie zich zelf schuldig had gemaakt aan schendingen van de mensenrechten van LGBT's, zoals afpersing en mishandeling.²⁹

In een rapport benoemt LGBT-organisatie *Nash Mir* twintig specifieke incidenten uit 2012.

In dertien van deze twintig gevallen hebben de slachtoffers zich bij de politie gemeld. Van deze dertien meldingen resulteerden er vijf in een strafzaak. In twee van deze vijf gevallen kon *Nash Mir* melden dat er inmiddels een veroordeling was gevolgd. Van de dertien meldingen resulteerden er vijf in een andere reactie door de politie, zoals een arrestatie of het ingrijpen in een dreigende situatie. In drie van de vijftien gevallen heeft de politie volgens *Nash Mir* in het geheel niet gereageerd.³⁰

²⁸ Fulcrum, *Human rights for LGBT citizens in Ukraine*, 15 maart 2015

(http://t-o.org.ua/files/report%20HUMAN%20RIGHTS%20FOR%20LGBT%20CITIZENS%20IN%20UKRAINE_eng.pdf)

²⁹ Amnesty International *Ukraine: Discrimination and violent attacks in pervasive climate of homophobia*, 16 mei 2013 (<https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/005/2013/en/>)

³⁰ Nash Mir, *Hate crimes against LGBT persons in Ukraine over 2012–2013*, 2013, www.gay.org.ua/publications/hate_crime_2013-e.pdf)

5. Demonstraties

Een in mei 2012 geplande LGBT-demonstratie kon niet doorgaan omdat de betogers vreesden voor hun veiligheid.³¹

Een voor 25 mei 2013 in het centrum van Kiev geplande pride-mars werd door de autoriteiten verboden. Vanwege het samenvallen met de jaarlijkse Kiev-dag zou het risico op geweldsincidenten volgens de autoriteiten te groot zijn. Vervolgens werd uitgeweken naar een andere locatie in Kiev. Daar hielden op 25 mei 2013 zo'n vijftig betogers ondanks het verbod een korte mars, onder de bescherming van honderden politieagenten. Dertien van de circa honderd tegenbetogers werden gearresteerd.³²

De voor juli 2014 geplande *gaypride*-betoging werd geannuleerd omdat de politie geen veiligheidsgaranties wilde afgeven.³³ Burgemeester Klitschko verklaarde hierover: *"I think that currently, when battle actions take place and many people die, holding entertainment events does not match the situation existing. And I am urging all these people not to do this. I think that this will be wrong amid these circumstances"*.³⁴ Andere activiteiten in het kader van de Kiev-pride-week konden wel doorgaan.³⁵

Op 6 juni 2015 werd opnieuw een pride-mars gehouden. Er waren meer politieagenten dan deelnemers op de been. Vijf politieagenten raakten gewond bij aanvallen van tegendemonstranten. 25 tegenbetogers werden gearresteerd.³⁶

³¹ The Advocate, *Kiev Activist: Life 'Dangerous' for LGBT Ukrainians*, 9 juli 2014

(<http://www.advocate.com/world/2014/07/09/kiev-activist-life-dangerous-lgbt-ukrainians>)

³² Radio Free Europe, *Gay-Pride Activists Briefly March In Kyiv*, 25 mei 2013 (<http://www.rferl.org/content/ukraine-gay-pride-march-kyiv/24996849.html>) en www.vice.com, *The Perils of Staging a Gay Pride March in Ukraine*, 28 mei 2013 (<http://www.vice.com/read/the-tricky-business-of-organising-a-gay-pride-march-in-ukraine>)

³³ Nash Mir, *From despair to hope; lgbt situation in Ukraine in 2014*, 2015

³⁴ Interfax religion, *Klitschko urges LGBT community to cancel gay parade in Kiev*, 7 juli 2014 (www.interfax-religion.com/?act=news&div=11379)

³⁵ CSD München, *KyivPride 2014 aus Sicherheitsgründen abgesagt!*, 6 juli 2014

(http://www.csdmuenchen.de/archiv/csd_2014_web_statisch/web/news-details/items/kyivpride-aus-sicherheitsgruenden-abgesagt.html)

³⁶ Washington Blade, *Police injured during clashes at Ukraine Pride march*, 7 juni 2015,

www.washingtonblade.com/2015/06/07/police-injured-during-clashes-at-ukraine-pride-march/ en Die Welt, *Schläger greifen Schwulen-Demo in Kiew an*, 6 juni 2015 (<http://www.welt.de/videos/article142056469/Schlaeger-greifen-Schwulen-Demo-in-Kiew-an.html>)

6. Homoleven en belangenorganisaties

In Kiev is een levendige LGBT-scene³⁷. Bekende homoclubs in Kiev zijn *Androgin en Pomada*. Een bekende homobar in Kiev is *Andybar*. Ook in Odessa en Kharkov zijn horecagelegenheden die vooral of exclusief gericht zijn op LGBT's. In andere steden zijn dergelijke gelegenheden er weinig of niet.³⁸

Er zijn, verspreid over het land, diverse LGBT-organisaties in Oekraïne actief.³⁹ Een internationaal vergelijkend onderzoek uit 2010 noemt een totaal van 21 LGBT-organisaties⁴⁰. Het meest zichtbaar zijn *Insight, Nash Mir* en *Fulcrum*, alle gevestigd in Kiev.

De LGBT-organisatie *Insight* heeft in Kiev een opvanglocatie opgericht voor LGBT's die de Krim of het door rebellen bezette gebied in het oosten van Oekraïne zijn ontvlucht.⁴¹

³⁷ Foreignpolicy.com, *Dashed Hopes in Gay Ukraine*, 19 januari 2015,

<http://foreignpolicy.com/2015/01/19/dashed-hopes-in-gay-ukraine-maidan-russia/>)

³⁸ Brian Bedford (red., et al.) *Spartacus international gay guide* 2014/2015, 2014, blz. 837 t/m 840; www.whatson-kiev.com,

The Straight Truth about Being Gay in Kyiv (<http://www.whatson-kiev.com/?go=News&in=view&id=7317>) en Nighttours, *Kiev gay travel guide*,

<http://www.nighttours.com/kiev/gayguide/>

³⁹ Gay alliance Ukraine, *Ukrainian LGBT Organisations*, <http://upogau.org/eng/rcenter/organizations/>)

⁴⁰ USAID, *Men having sex with men in Eastern Europe: Implications of a hidden epidemic*, 2 november 2010,

http://www.aidstar-two.org/upload/MSM-Regional-Report_Final_November-2-2010.pdf

⁴¹ Al Jazeera, *Ukraine's LGBT community: Trapped between warring sides*, 12 maart 2015

(<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/03/ukraine-lgbt-trapped-warring-sides-150304115321532.html>)

7. HIV en AIDS

HIV en AIDS vormen een groot probleem in Oekraïne. Volgens de Kiev Post werden er in 2012 dagelijks 57 nieuwe HIV-infecties en 11 AIDS-gerelateerde sterfgevallen gerapporteerd.⁴² In de jaren '90 raakten de meeste mensen besmet door drugsgebruik; dit is in de loop van de jaren verschoven naar seksueel contact. Volgens de statistieken is weinig sprake van besmetting door seks tussen mannen en mannen. Bij de betrouwbaarheid van deze gegevens zijn echter wel vragen te stellen. Vermoedelijk gaat het hier over de eigen opgave door patiënten. Gelet op het maatschappelijk taboe op homoseksualiteit is het de vraag in hoeverre patiënten die het HIV-virus door homoseksueel contact hebben opgelopen dit ook opgeven. Bijgevoegd de gerapporteerde besmettingsoorzaken in de periode 1995 tot en met 2010⁴³:

plaatje copyright

Een onderzoek over 2013/2015 bekeek 6370 personen die zich in Kiev hadden laten testen op HIV. Hieruit kwamen 467 nieuwe HIV diagnoses naar voren. In 46 gevallen was seks tussen mannen en mannen de waarschijnlijke besmettingsoorzaak. In totaal hadden 201 personen aangegeven dat seks tussen mannen en mannen hun voornaamste risicogedrag vormde.⁴⁴

Angst voor discriminatie weerhoudt personen met HIV in kleinere plaatsen ervan medische behandeling in te roepen. In Kiev is een kliniek die als MSM-vriendelijk bekend staat.⁴⁵

⁴² Kiyv Post, HIV prevention, *AIDS treatment still lag in Ukraine*, 30 november 2012 (via archive.org: <https://web.archive.org/web/20121130172207/http://www.kyivpost.com/content/ukraine/hiv-prevention-aids-treatment-still-lags-in-ukraine-316990.html>)

ivm copyright

⁴⁴ Ruth Simons, *Hiv testing and diagnosis rates in Kiev, Ukraine: April 2013–March 2014*, 31 augustus 2015, <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0137062>

⁴⁵ Gay alliance Ukraine, *According to experts the situation with HIV treatment has never been worse in Ukraine*, 9 december 2014 http://upogau.org/eng/inform/uanews/worldnews_1727.html

8. Lijst van gebruikte bronnen

Advocate.com:

- *Kiev Activist: Life 'Dangerous' for LGBT Ukrainians*, 9 juli 2014
(<http://www.advocate.com/world/2014/07/09/kiev-activist-life-dangerous-lgbt-ukrainians>), geraadpleegd op 3 augustus 2015
- *Ukraine Parliament OK's Bill Criminalizing Gay 'Propaganda'*, 2 oktober 2012
(<http://www.advocate.com/news/world-news/2012/10/02/ukraine-parliament-oks-bill-criminalizing-gay-propaganda>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Al Jazeera:

- *Ukraine's gays fear coming out of the closet*, 31 mei 2013
(<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/05/2013531133953629232.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015
- *Ukraine's LGBT community: Trapped between warring sides*, 12 maart 2015
(<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2015/03/ukraine-lgbt-trapped-warring-sides-150304115321532.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Amnesty International, *Ukraine: Discrimination and violent attacks in pervasive climate of homophobia*, 16 mei 2013 (<https://www.amnesty.org/en/documents/eur50/005/2013/en/>), geraadpleegd op 10 augustus 2015

Bedford, Brian (red., et al.) *Spartacus international gay guide 2014/2015*, 2014, Berlin, Bruno Gmüder Verlag

Body-Gendro, Sophie, e.a., *The Routledge Handbook of European Criminology*, 2013

British Council, *Hopes, fears and dreams; The views of Ukraine's next generation*, juni 2015
(<http://www.britishcouncil.org/organisation/publications/hopes-fears-and-dreams>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Черный список / Chernyy spisok (zwarte lijst), *Воздействие на бездействие милиции / Vozdeystviye na bezdeystviye militsii* (invloed op inactiviteit van de politie), 13 mei 2015
(<http://posovesti.com.ua/News.aspx?newsID=1163>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Commissioner for Human Rights, *How to apply to the Commissioner for Human Rights?*, 8 december 2011 (http://www1.ombudsman.gov.ua/en/index.php?option=com_content&view=article&id=1103), geraadpleegd op 3 augustus 2015

CSD München, *KyivPride 2014 aus Sicherheitsgründen abgesagt!*, 6 juli 2014
(http://www.csdmuenchen.de/archiv/csd_2014_web_statisch/web/news-details/items/kyivpride-aus-sicherheitsgruenden-abgesagt.html), geraadpleegd op 15 december 2015

Foreignpolicy.com, *Dashed Hopes in Gay Ukraine*, 19 januari 2015
(<http://foreignpolicy.com/2015/01/19/dashed-hopes-in-gay-ukraine-maidan-russia/>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

From-ua.com, *Дело о запрете «пропаганды гомосексуализма» / Delo o zaprete «propagandy gomo-seksualizma»* (de zaak over de ban van 'homopropaganda'), 21 januari 2015 ([http://from-](http://from-ua.com)

ua.com/mneniya/336991-delo-o-zaprete-propagandi-gomoseksualizma.html), geraadpleegd op 15 december 2015

Fulcrum, *human rights for LGBT citizens in Ukraine*, 15 maart 2015 (http://t-o.org.ua/files/report%20HUMAN%20RIGHTS%20FOR%20LGBT%20CITIZENS%20IN%20UKRAINE_eng.pdf) geraadpleegd op 10 augustus 2015

Gay alliance Ukraine:

- *Ukrainian LGBT Organisations* (<http://upogau.org/eng/rcenter/organizations/>), geraadpleegd op 17 augustus 2015
- *According to experts the situation with HIV treatment has never been worse in Ukraine*, 9 december 2014 http://upogau.org/eng/inform/uanews/worldnews_1727.html, geraadpleegd op 29 februari 2016

GFK Ukraine, *Українці не підтримують узаконення одностатевих шлюбів / Ukraïntsí ne pídtrimuyut' uzakonennya odnostatevikh shlyubív* (Oekrainers niet voor gelijkgeslachtelijk huwelijk), 17 mei 2013 (via archive.org: https://web.archive.org/web/20130831074211/http://www.gfk.ua/public_relations/press/press_articles/010992/index.ua.html), geraadpleegd op 3 augustus 2015

ILGA-Europe, *Rainbow Europe Ukraine* (<http://rainbow-europe.org/#8665/0/0>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Interfax religion, *Klitschko urges LGBT community to cancel gay parade in Kiev*, 7 juli 2014 (<http://www.interfax-religion.com/?act=news&div=11379>), geraadpleegd op 12 augustus 2015

Kyiv Post:

- *Ukrainians shun Moscow Patriarchate as Russia's war intensifies in Donbas*, 23 januari 2015 (<http://www.kyivpost.com/content/ukraine/ukrainians-shun-moscow-patriarchate-as-russias-war-intensifies-in-donbas-378168.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015
- *HIV prevention, AIDS treatment still lag in Ukraine*, 30 november 2012 (via archive.org: <https://web.archive.org/web/20121130172207/http://www.kyivpost.com/content/ukraine/hiv-prevention-aids-treatment-still-lags-in-ukraine-316990.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Lgbt.org.ua, *One third of polled Ukrainians support ban on sexual discrimination*, 20 januari 2015 (https://lgbt.org.ua/en/news/show_2374/), geraadpleegd op 3 augustus 2015

МИНИСТЕРСТВО ВНУТРЕННИХ ДЕЛ УКРАИНЫ / MINISTERSTVO VNUTRENNIKH DEL UKRAINY (Ministerie van Binnenlandse Zaken), *ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЙ, ДЕЙСТВИЙ ИЛИ БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТИ ОРГАНОВ ДОСУДЕБНОГО РАССЛЕДОВАНИЯ ИЛИ ПРОКУРОРА ВО ВРЕМЯ ДОСУДЕБНОГО* (beroep tegen doen of nalaten van een aanklager), 13 augustus 2014 (http://www.mvs.gov.ua/mvs/control/pz/ru/publish/printable_article/96023;jsessionid=05F877EC487840FF87EFF093D6FA8B5F), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Nash Mir:

- *Hate crimes against LGBT persons in Ukraine over 2012-2013*, 2013 (www.gay.org.ua/publications/hate_crime_2013-e.pdf), geraadpleegd op 3 augustus 2015

- *From despair to hope: lgbt situation in Ukraine in 2014, 2015*
(<http://www.munichkievqueer.org/wrdps/wp-content/uploads/2015/03/LGBT-situation-in-Ukraine-in-2014-Report.pdf>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Nighttours.com, *Kiev gay travel guide* (<http://www.nighttours.com/kyiv/gayguide/>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

OSCE, *Hate crime reporting*, <http://hatecrime.osce.org/ukraine>, geraadpleegd op 15 december 2015

ivm copyright

Radio Free Europe, *Gay-Pride Activists Briefly March In Kyiv*, 25 mei 2013
(<http://www.rferl.org/content/ukraine-gay-pride-march-kyiv/24996849.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Ruth Simons, *Hiv testing and diagnosis rates in Kiev, Ukraine: April 2013-March 2014*, 31 augustus 2015, <http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0137062>, geraadpleegd op 26 februari 2016

USAID, *Men having sex with men in Eastern Europe: Implications of a hidden epidemic*, 2 november 2010, http://www.aidstar-two.org/upload/MSM-Regional-Report_Final_November-2-2010.pdf, geraadpleegd op 29 februari 2016

Верховна Рада України / Verkhovna Rada Ukraïni (Oekraïns Parlement):

- *Проект Закону про заборону спрямованої на дітей пропаганди одностатевих сексуальних стосунків / Projekt Zakonu pro zaboronu spryamovanoï na ditey propagandi odnostatevikh seksual'nikh stosunkiv* (wetsvoorstel over het verbod op propaganda voor homoseksualiteit gericht op minderjarigen) (http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=45242), geraadpleegd op 3 augustus 2015
- *КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ* / wetboek van Strafrecht van Oekraïne
(<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/print1214905443606898>), geraadpleegd op 15 december 2015

www.vice.com, *The Perils of Staging a Gay Pride March in Ukraine*, 28 mei 2013
(<http://www.vice.com/read/the-tricky-business-of-organising-a-gay-pride-march-in-ukraine>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

Washington Blade, *Police injured during clashes at Ukraine Pride march*, 7 juni 2015
(<http://www.washingtonblade.com/2015/06/07/police-injured-during-clashes-at-ukraine-pride-march/>), geraadpleegd op 12 augustus 2015

Die Welt, *Schläger greifen Schwulen-Demo in Kiew an*, 6 juni 2015
(<http://www.welt.de/videos/article142056469/Schlaeger-greifen-Schwulen-Demo-in-Kiew-an.html>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

www.whatson-kyiv.com, *The Straight Truth about Being Gay in Kyiv* (<http://www.whatson-kyiv.com/?go=News&in=view&id=7317>), geraadpleegd op 3 augustus 2015

World Affairs, Alexander J. Motyl, *Russia Expected to Escalate War in Ukraine Soon*, 2 april 2015, (<http://www.worldaffairsjournal.org/blog/alexander-j-motyl/russia-expected-escalate-war-ukraine-soon>), geraadpleegd op 3 augustus 2015